

PIHALNI KVINTET JMWO

Pihalni kvintet JMWO (Jeunesses Musicales World Orchestra) so na prelomu stoletja v Berlinu ustanovili takratni člani Svetovnega orkestra Glasbene mladine. Življenjska pot jih je ponesla po svetu, od Nemčije in Slovenije, preko Anglije in ZDA. Čeprav jih ločujejo velikanske razdalje med kraji, kjer živijo in delujejo, se od časa do časa še vedno srečujejo.

Fantje in dekleta so gostovali na Irskem (Kilkeny Arts Festival), Škotskem (Edinburgh Festival), kot solisti z Irskim nacionalnim mladinskim orkestrom v Dublinu in Glasgowu, s samostojnimi koncerti so se predstavili tudi v Berlinu, leta 2003 pa so obiskali tudi Slovenijo in koncertirali v Ljubljani in Mariboru.

Komorno zasedbo danes sestavljajo nemška flavtistka Steffi Winker (solistka orkestra Gewandhaus v Leipzigu), južnoafriški oboist Erik Behr (solist Filharmoničnega orkestra Rochester), ameriška klarinetistka Amy Zoloto (svobodna umetnica v New Yorku), irski fagotist Peter Whelan (solist Simfoničnega orkestra Bournemouth) in slovenski hornist Boštjan Lipovšek (solist Simfoničnega orkestra RTV Slovenija in profesor na Akademiji za glasbo v Ljubljani ter na Glasbeni akademiji v Zagrebu).

Napovedujemo

Četrtek, 27. november 2008, ob 19.30
2. abonmajski koncert Orkestrskega cikla
Dvorana Union Maribor

ORKESTER IZ CANNESA

Philippe Bender dirigent
Sir James Galway – flavta
Lady Jeanne Galway – flavta
Spored: Cimarosa, Ibert, Ravel,

Četrtek, 4. december 2008, ob 14.00 in 18.00
3. abonmajski koncert Cikla za mlade
Dvorana Union Maribor

SPOZNAVAJMO GLASBILA – KONTRABAS

Matej Hotko – avtor projekta

Ponedeljek, 8. december 2008, ob 19.30
Koncert za izven
Dvorana Union Maribor

KOMORNI ZBOR AVE

Martina Batič dirigentka
Spored: Schumman, Brahms,
Krek, Forte, Nørgård, Dallapiccola

Četrtek, 8. januar 2008, ob 19.30
3. abonmajski koncert Komornega cikla
Dvorana Union Maribor

OLEG MAISENBERG – klavir

Spored: Ravel, Debussy, Musorgski

Torek, 20. januar 2008, ob 19.30
3. abonmajski koncert Orkestrskega cikla
Dvorana Union Maribor

CAMERATA BERLINSKE FILHARMONIJE

Spored: Mozart, Mendelssohn Bartholdy, Schönberg

KOMORNI CIKEL

2. ABONMAJSKI KONCERT

Ponedeljek, 24. november 2008, ob 19.30
Dvorana Union Maribor

PIHALNI KVINTET JMWO

Steffi Winker – flavta
Erik Behr – oboa
Amy Zoloto – klarinet
Peter Whelan – fagot
Boštjan Lipovšek – rog

2008 | 2009

Koncert sta podprla Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Mestna občina Maribor.

Informacije in prodaja vstopnic: Narodni dom Maribor, Ulica kneza Koclja 9, 2000 Maribor, vsak delavnik od 8:30 do 18. ure, v soboto od 9. do 12. ure ter uro pred koncertom v Dvorani Union v Mariboru.

Tel. 02 229 40 11; 02 229 40 50; 040 744 122; 031 479 000. E-pošta: info@nd-mb.si, prodaja@nd-mb.si

<http://www.nd-mb.si/>

Maribor, Slovenija kandidat za Evropsko prestolnico kulture 2012

ČISTA ENERGIJA!

Maribor • Murska Sobota • Novo mesto • Ptuj • Slovenj Gradec • Velenje

VEČER

Spored

JOHANN SEBASTIAN BACH – prir. PETER WHELAN:
Brandenburški koncert št. 2 v F-duru
BMW 1047

Allegro

Andante

Allegro assai

Allegro

Allegro

JOSEPH BOHUSLAV FÖRSTER:

Kvintet v D-duru

Allegro moderato

Andante sostenuto

Moderato e tranquillo

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Allegro

Zasedba pihalnega kvinteta se je utrdila šele okoli leta 1800, razvila pa se je iz zasedbe *Harmoniemusik*, ki so je uporabljali na dunajskem dvoru v času cesarja Jožefa II. V tej zasedbi sta sodelovala para oboj, klarinetov, rogov in fagotov. Nova zasedba, s solistično zasedenimi glasbili, je bila mogoča šele potem, ko so se posamezni pihalni inštrumenti tehnično izpopolnili do take mere, da so lahko prevzemali bolj solistične vloge, s čimer je bilo v zasedbo pihalnega kvinteta mogoče prenesti nekatere oblikovne principe, ki jih je Haydn v tem času udejanjil v zvrsti godalnega kvarteta. Prve pihalne kvintete so napisali danes pozabljeni skladatelji A. Rosetti, N. Schmitt in G. M. Cambini, kot izrazita komorna zvrst pa se je pihalni kvintet ustalil šele po kar štiriindvajsetih kvintetih, ki jih je napisal Antoine Reicha, in devetih Danzijevih kvintetih, nastalih med letoma 1820 in 1824. Vendar pa je po tem prvem cvetočem času zanimanje za pihalni kvintet v 19. stoletju skoraj popolnoma uplahnilo, zasedbo petih pihal pa so z veliko večjo mero kreativnosti in izraznosti izkoristili šele mojstri glasbe 20. stoletja.

Pri sestavljanju svojih sporedov so pihalni kvinteti vedno pred mučno nalogo, saj jim manjkajo dela iz obdobja, ki je drugače na koncertih zastopano v največji meri, hkrati pa ostajajo tudi brez t. i. »stare glasbe«. Tudi zato so večkrat prisiljeni posegati po priredbah. V tem smislu gre razumeti tudi priredbo Bachovega *Drugega Brandenburškega koncerta*, ki ga je za sestavo petih pihal priredil Peter Whelan, sicer prvi fagotist Simfoničnega orkestra iz Bournemoutha. Johann Sebastian Bach je med letoma 1717 in 1723 služboval na dvoru v Köthnu, kjer je vodil tamkajšnji dvorni orkester. Köthenski grof je bil kalvinistično usmerjen, kar je pomenilo, da bogoslužja ni spremljala glasba. Bach je tako večino svojega časa namenil pisanju inštrumentalne glasbe in v večini del iz tistega časa se zrcalijo sposobnosti posameznih glasbenikov iz köthenskega dvornega orkestra. Leta 1718 pa je Bach obiskal Berlin, da bi tam nabavil nov čembalo. Pri tem se je seznanil z brandenburškim mejnim grofom Christianom Ludwigom, ki je pri Bachu naročil nova dela. Šele tri leta kasneje je Bach grofu

posvetil zbirko šestih koncertov, danes znanih pod imenom *Brandenburški koncerti*. Bach od tega posvetila sicer ni imel veliko – grof koncertov ni izvedel, ni plačal honorarja, pa tudi novih del ni naročil – gre pa danes za praktično najbolj slavna Bachova orkestrska dela. Za njih je značilno, da stojijo nekako vmes med starejšo obliko concerto grosso in novim koncertnim idiomom, kakršnega je razvil Vivaldi. *Drugi Brandenburški koncert* se uvršča v skupino »naprednejših« koncertov. V svoji originalni varianti je napisan za solistično trobento, flavto, oboo in violino ter spremljevalna godala z generalnim basom. Solistična zasedba ali *concertino* je precej nenavadna, saj je zvočno nehomogena in prav v tem je mogoče iskati vzporednico s pihalnim kvintetom in tako tudi izhodišče za priredbo. Glasbeni stavek koncerta je v marsičem odvisen od tehničnih zmožnosti solistične trobente (originalno je verjetno šlo za klarino), zato je tudi motiv prvega stavka oblikovan v obliki razloženega durovega trizvoka. Melodično bolj prilagodljivo je zasnovan počasni stavek, v katerega v originalu solistična trobenta ne posega, sklepní stavek pa je svobodna fuga na temo, izpeljano iz motiva prvega stavka.

Hindemithovo serijo osmih koncertov, poimenovanih *Komorna glasba*, se pogosto povezuje prav z *Brandenburškimi koncerti*. V raznolikih zasedbah (vsak koncert je napisan za drugačno sestavo glasbil) in solistični obravnavi prav vseh orkestrskih glasov je gotovo mogoče opaziti vzporednico z Bachovimi koncerti. Hindemith je cikel *Komorna glasba* zasnoval v začetku dvajsetih let 20. stoletja, ko je dokončno opustil mesto prvega violinista in nato tudi violista v orkestru Frankfurtske opere. Z založbo Schott je sklenil ugodno pogodbo, se povsem posvetil kompoziciji in postal član organizacijskega odbora festivala v Donaueschingenu, ki je še danes eden izmed osrednjih festivalov za sodobno glasbo. Cikel koncertov naj bi nastal prav za »Izvedbe komorne glasbe za promocijo sodobne glasbe«, kakor se je sprva imenoval donaueschingenski festival. V seriji koncertov se zrcali duh povojnega časa, ko so se skladatelji želeli otresti močne čustvenosti, ki je

prevladovala v romantiki in ekspresionizmu. Zopet so se zavzemali za oblikovno preglednost in obrtniško spretnost, ideal takšne »nove stvarnosti« pa je bil tudi uravnoteženost med funkcijo glasbe in njenim slogom. *Mala komorna glasba*, ki sodi v cikel, je zasnovana kot hitropotezni pihalni kvintet, po svojem karakterju pa ni daleč od neoklasicistične igrivosti Stravinskega, ki je prav v istem času v Parizu razvijal parolo nazaj k Bachu.

Podobno kot Hindemithova *Mala komorna glasba* sodijo med največje stvaritve za pihalni kvintet iz 20. stoletja tudi skladbe Györgyja Ligetija. Poleg *Desetih skladb za pihalni kvintet*, ki so zasnovane v modernističnem, zgoščenem »jeziku«, je izjemno priljubljenih *Šest bagatel*. Te so nastale še pred skladateljevo emigracijo v zahodno Evropo leta 1956. Ligeti je bil pred tem ujet v ozko stalinistično doktrino, ki je v umetnosti narekovala splošno razumljivost in ukvarjanje s folklornim materialom. V tem času je tako bolj za skladateljski predal kot pa za pravo izvedbo nastal cikelus enajstih klavirskih skladb *Musica ricercata*. Cikličnost podeljuje delu ideja, po kateri vsaka naslednja skladba uporablja en ton več – tako Ligeti v prvi uporablja samo tona *a* in *d*, v drugi tri, v zadnji pa že cel kromatični niz. Kasneje je Ligeti šest skladb predelal za pihalni kvintet (3., 5., 7., 8., 9., ki je posvečena Bartóku, in 10.) in tako ustvaril eno izmed najpogosteje izvajanih del za pihalni kvintet. Danes si je skoraj težko predstavljati, da na krstni izvedbi oblasti niso dovolile izvajanja zadnjega stavka, češ da je s svojim nizanjem malih sekund preveč dekadenten. *Bagatele* so še jasno zavezane Bartóku, v njih pa prevladuje radostno muziciranje, v jasnem zvočnem in strukturnem premisleku pa se kažejo že tudi poteze Ligetijevega kasnejšega sloga, ki ga je zaznamovala predvsem t. i. mikropolifonija, ukvarjanje z zvočnostjo, gosti tonski grozdi in poliritmija.

S svojim kasnejšim glasbeni jezikom je Ligeti močno vplival na razvoj glasbe v drugi polovici 20. stoletja. Nekaj svojih sledi je gotovo čutiti tudi v ustvarjalnosti sodobnega slovenskega skladatelja Nenada Firšta.

Firšt je po končani Srednji glasbeni šoli v Zagrebu nadaljeval študij na Akademiji za glasbo v Ljubljani (kompozicijo pri D. Škerlu in violino pri R. Klopčiču), kasneje pa se je izpopolnjeval na mednarodnih tečajih za komorno glasbo in kompozicijo doma, na Madžarskem in v Franciji. Med letoma 1982 in 1992 je bil član zagrebškega godalnega kvarteta Sebastian, od leta 1988 pa živi v Celju, kjer deluje kot umetniški vodja in dirigent Celjskega godalnega orkestra, zaposlen pa je pri Zavodu za kulturne prireditve Celje kot vodja glasbene dejavnosti. *Pihalni kvintet*, ki je nastal leta 1999, prvi pa ga je izvedel Pihalni kvintet Ariart, je skladateljevo značilno delo. V zgoščeni obliki prinaša namreč kontemplativno izraznost, združeno s koncertantno učinkovitostjo.

Med redke skladbe za pihalni kvintet, ki jih nosi romantična izraznost, sodi Pihalni kvintet Josefa Bohuslava Foersterja, čigar rodbina je v tesni povezavi s slovensko glasbo, saj je njegov stric Antonin Foerster s svojim delovanjem in skoraj nacionalno opero *Gorenjski slavček* pustil izrazit pečat v zgodovini slovenske glasbe. Josef Bohuslav se je sprva dokazal v rodni Češki, kjer je prijateljeval tako s Smetano kot z Dvořákom, njegovo življenje pa je v marsičem zaznamovala poroka s sopranistko Berto Lautererovo. Ta je leta 1893 dobila angažma v Hamburgu, kamor se je preselil tudi mož. Njegovo obzorje se je v Hamburgu še širilo – postal je prijatelj Gustava Mahlerja, ki je Lautererovo na začetku svojega vodenja Dunajske cesarske opere povabil v dunajski pevski ansambel, po koncu prve svetovne vojne pa se je Foerster vrnil v domovino, kjer je prevzel profesorsko mesto. Foerster je svoj glasbeni slog izpopolnil prav v času bivanja v Hamburgu in na Dunaju. Za dela iz tega časa sta značilni izčiščena oblika in konvencionalna harmonija, najbolj pa je skladatelj zaupal izrazni moči melodije. To je značilno tudi za *Pihalni kvintet*, ki je deloma zasnovan tudi po predklasicističnih zgledih, kar ga povezuje tako z Bachovim kot Hindemithovim delom.

Gregor Pompe